

Ольга Орлова

Чи є межа між Фаустом і Мефістофелем?

Кінофільм Олександра Сокурова «Фауст», створений за мотивами світового шедевра – трагедії Й. В. Гете, називають ребусом і загадкою, оскільки режисер вільно поводить із сюжетом та по-своєму інтерпретує авторські ідеї. Фільм озвучений німецькою мовою, ролі переважно виконують німецькі актори. У такий спосіб режисер, незважаючи на новації, намагався максимально наблизитися до першоджерела.

У фільмі час і простір розгортаються в особливому вимірі. Перед глядачами постає не Середньовіччя, а епоха гетевської Німеччини, населена казковими дамами, праями, лікарями, солдатами та міфологічними істотами. Головні дійові особи – доктор Фауст, Мефістофель, Маргарита, Вагнер – відрізняються від традиційних образів, усталених у багатьох літературних, живописних, музичних і театральних інтерпретаціях, як зовнішнім виглядом, так і внутрішньою сутністю.

Кадр із фільму «Фауст». Режисер О. Сокуров. Фауст – Й. Цайлер. (Росія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Японія, Італія). 2011 р.

Найбільших змін зазнав Мефістофель, який із демонічної сили перетворився на німичну істоту, не схожу на грізного диявола-спокусника. Сокурівський демон зла давно зробив свою справу і міцно пустив коріння в

людських душах. Мефістофелєві немає потреби переконувати, спокушати, підштовхувати людей до зла, його місія – лише спостерігати за розвитком подій, що виростили з посіяних ним зерен.

*Кадр із фільму «Фауст». Режисер О. Сокуров. Мефістофель – А. Адасинський.
(Росія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Японія, Італія). 2011 р.*

У фільмі пошук істини перестав бути метою для Фауста, свою енергію він витрачає тепер на пошуки грошей, бо титанічна наукова праця не дає засобів для існування. У нього немає грошей навіть на чорнило, щоб підписати угоду з дияволом, тому герой розписується кров'ю. Фауст не вірить у диявола, як і належить ученому, але пригніченість злиденним існуванням і зневіра у перспективах власної справи штовхають доктора до гріхопадінь. Проблема бідності людини й людства, зубожіння матеріального і духовного ніколи так гостро не звучала в інтерпретаціях «Фауста».

З образом Маргарити у фільмі пов'язаний ще один гріх людства – відмова від батьків. Гріх дітовбивства та каяття не увійшли до ідейного поля фільму. Головний моральний вибір героїв розгортається довкола отруєння матері Маргарити. Розпад зв'язків поколінь, переконує режисер, перестав бути сферою диявольських підступів, бо став нормою існування. Учений,

творець, мислитель перетворюється на руйнівника і жертвує людськими зв'язками теперішнього і минулого в ім'я невідомого майбутнього.

Кадр із фільму «Фауст». Режисер О. Сокуров. Маргарита – І. Дихаук. (Росія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Японія, Італія). 2011 р.

Власне, цього майбутнього у сокурівського Фауста немає. У фіналі він залишається один, без людей, серед каміння, скель і киплячих гейзерів. Напевно, саме так і виглядає пекло.

Кадр із фільму «Фауст». Режисер О. Сокуров. Фауст – Й. Цайлер. (Росія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Японія, Італія). 2011 р.

Трейлер:

<https://www.youtube.com/watch?v=dSpYOo3FDk4>